

A LA RECERCA DEL TEMPS PERDUT

Marcel Proust

ALBERTINE
DESAPAREGUDA
II

VOLUM XII

*Traducció de
Josep Maria Pinto*

El cercle *de* VIENA

CAPÍTOL SEGON

No és que no continués estimant l'Albertine, però ja no era de la mateixa manera que en els darrers temps; no, l'estimava com en els temps més antics, en què tot el que es vinculava a ella, llocs i gent, em feia experimentar una curiositat on hi havia més encant que patiment. I, en efecte, ara notava prou que, abans d'oblidar-la del tot, com un viatger que torna pel mateix camí de l'anada, abans d'atènyer la indiferència inicial em caldria travessar en sentit invers tots els sentiments pels quals havia passat abans d'arribar al meu gran amor. Però aquelles etapes, aquells moments del passat no són immòbils, han servat la força terrible, la ignorància feliç de l'esperança que es projectava aleshores envers un temps que avui ha esdevingut el passat, però que, per un instant, una al·lucinació ens fa que el prenguem retrospectivament pel futur. Llegia una carta seva en què m'havia anunciat que em visitava, un vespre, i durant un segon sentia la joia de l'espera. En aquells retorns per la mateixa línia d'un país on no tornarem mai més, en què reconeixem el nom, l'aspecte de totes les estacions per on ja hem passat a l'anada, pot succeir que, mentre estem aturats en una d'elles, per un instant tenim la il·lusió que arrenquem, però en la direcció del lloc d'on venim, com ho havíem fet la primera vegada. De seguida la il·lusió cessa, però per un segon ens havíem sentit novament arrossegats cap a ell: tal és la cruesa del record.

I tot i això, si bé abans de retornar a la indiferència d'on havíem partit, no podem dispensar-nos de cobrir en sentit invers les distàncies que havíem travessat per arribar a l'amor, el trajecte, la línia que seguim, no són forçosament els mateixos. Tenen en comú que no són directes, perquè l'oblit, no més que l'amor, no progressa regularment. Però no recorren forçosament les mateixes vies. I en la que jo seguia de tornada, hi va haver, ben a prop ja de l'arribada, quatre etapes que recordo particularment, sens dubte perquè hi vaig percebre coses que no formaven part del meu amor per l'Albertine, o si més no que no s'hi vinculaven sinó en la mesura que el que ja hi havia en la nostra ànima abans d'un gran amor s'hi associa, ja sigui nodrint-lo, ja sigui combatent-lo, ja sigui fent amb ell, per a la nostra intel·ligència que analitza, contrast i imatge.

La primera d'aquelles etapes va començar al principi de l'hivern, un bell diumenge de Tots Sants en què jo havia sortit. Mentre m'acostava al Bois, vaig recordar amb tristesa el retorn de l'Albertine quan em venia a buscar des del Trocadéro, perquè era el mateix dia, però sense l'Albertine. Amb tristesa, però tanmateix no sense plaer, perquè la repetició en to menor, en un to desolat, del mateix motiu que havia omplert la meva jornada d'antany, l'absència mateixa d'aquella telefonada de la Françoise, d'aquella arribada de l'Albertine, no eren una cosa negativa, sinó que per la supressió en la realitat del que jo recordava, donaven a la jornada com una cosa dolorosa i en feien una cosa més bonica que un dia llis i simple, perquè el que ja no hi era, el que n'havia estat arrencat, hi quedava imprès com un solc. Taral·lejava frases de la sonata de Vinteuil. Ja no patia pensant que l'Albertine me l'havia tocada tantes vegades, perquè quasi tots els meus records d'ella havien entrat en aquell segon estat químic, on ja no causen una opressió ansiosa en el cor, sinó dolçor. Per moments, en els

passatges que ella tocava més sovint, on tenia el costum de fer tal reflexió que aleshores em semblava encantadora, de suggerir tal reminiscència, jo em deia: «Pobra criatura», però sense tristesa, afegint solament al passatge musical un valor més, un valor d'alguna manera històric i curiós com el que el quadre de Carles I pintat per Van Dyck, tan bonic ja per si mateix, adquireix encara més pel fet d'haver entrat en les col·leccions nacionals per la voluntat de Madame du Barry d'impressionar el rei. Quan la petita frase, abans de desaparèixer del tot, es va desfer en els seus diversos elements en què va flotar encara un instant dispersa, per a mi no va ser, com per a en Swann, una missatgera de l'Albertine que desapareixia. La petita frase no havia desvetllat ben bé les mateixes associacions d'idees en mi que en en Swann. Jo havia estat sensible sobretot a l'elaboració, als assaigs, a les repeticions, a l'«esdevenir» d'una frase que es formava durant la sonata com aquest amor havia pres forma durant la meua vida. I ara, sabent fins a quin punt cada dia se n'anava un element més del meu amor, el costat gelosia, després tal altre, retornant, en definitiva, de mica en mica en un vague record al feble embrió del principi, el que em semblava veure com es desagregava davant meu en la petita frase dispersa era el meu amor.